

Να σας ... συστήσω το Ι.Ο.Κ.

Θ. Γ. Βουδικλάρης
Πολιτικός Μηχανικός

Ι. Ανάγκες και ξένα πρότυπα¹

Ι.Ο.Κ «**γραμματικώς**» θα πει Ινστιτούτο Οικονομίας Κατασκευών.

«**Νομικώς**» θα πει άρθρο 6 του Ν 2576/98 (ΦΕΚ 25/Α/9-2-1998) και άρθρο 6 του Ν 2940/2001 (ΦΕΚ 180/Α/6-8-2001).

«**Καταστατικώς**» θα πει (πολύ συνοπτικά) έρευνα και μελέτη των θεμάτων που έχουν σχέση με τον σχεδιασμό, το κόστος, την παραγωγικότητα, τη χρηματοδότηση, την ποιότητα και την ανάθεση των κατασκευών.

Θα προσπαθήσω να παρουσιάσω στα επόμενα τι «**πραγματικώς**» σημαίνει το ΙΟΚ και θα επεκταθώ σ' αυτό που, κατά τη γνώμη μου, **θα έπρεπε** να σημαίνει.

Στην πραγματικότητα το ΙΟΚ ήταν μία αναγκαιότητα. Η δημιουργία του δεν ήταν καινοτομία, δεν ήταν θέμα εμπνεύσεως του Νομοθέτη του Ν 1418/84 ή της διορατικότητας κάποιας πολιτικής προσωπικότητας, ήταν προσπάθεια «μίμησης» (με την καλή έννοια του όρου). Ανάλογοι Οργανισμοί προϋπήρχαν, προ πολλού χρόνου, σε όλες τις χώρες του πολιτισμένου κόσμου, εξαιρετικά αξιόλογοι και αξιόπιστοι, με έργο ογκώδες και εξαιρετικά υψηλής στάθμης, και με πολύ μεγάλη αναγνώριση από την εθνική τους κοινωνία και την παγκόσμια κοινότητα. Με ύψιστη αναγνώριση, αυτήν που αφορά στη συμβολή τους στην ποιότητα των εκτελουμένων έργων στη χώρα τους.

Και όμως η αναγνώριση αυτής της αναγκαιότητας χρειάστηκε κυοφορία 15 ετών περίπου, μέχρι να γίνει πράξη. Οι δυνάμεις αδρανείας (ίσως και άλλες δυνάμεις) ήταν φαίνεται ιδιαίτερα ισχυρές στη χώρα μας. Ενδεχομένως δεν είναι τυχαίο, ότι το ΙΟΚ ιδρύθηκε αμέσως μετά τη λειτουργία του ΕΣΠΕΛ, πιθανώς και πάλι υπό την πίεση της ΕΟΚ. Άλλωστε ένα μεγάλο μέρος από τις πρώτες ενασχολήσεις του ΙΟΚ αφορούσε αντικείμενα του Action Plan του ΥΠΕΧΩΔΕ, για τον εκσυγχρονισμό της παραγωγής των Δημοσίων Έργων, κατ' εντολήν της ΕΟΚ και πάλι.

Είναι σημαντικό να αποκτήσουμε μια στοιχειώδη, συνοπτική, γρήγορη ενημέρωση για το μέγεθος και την αξία των «αντίστοιχων ΙΟΚ», που λειτουργούν, με διάφορα ονόματα, στις διάφορες χώρες, με διάφορες αρμοδιότητες, και να γνωρίσουμε λίγο το έργο τους, ιδιαίτερα σε σχέση με τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αξίζει να κάνουμε συγκρίσεις, για να δούμε αν πέτυχε η μίμηση και πόσο, τι χρειάζεται για να πετύχει περισσότερο, αλλά και για να διατηρήσουμε τους στόχους και τις ελπίδες μας για το μέλλον.

¹ Το παρόν άρθρο δημοσιεύθηκε στο περιοδικό ΕΧΝΙΚΑ, τεύχος 254, Μάιος 2009

Πριν απ' όλα είναι σκόπιμο να κάνουμε μια αναγνώριση του «πεδίου» στο οποίο κινούνται αυτοί οι Οργανισμοί, και στο οποίο είμαστε υποχρεωμένοι να κινηθούμε και εμείς, και μάλιστα με μεγαλύτερα και ταχύτερα βήματα, για να μην είμαστε μονίμως υστερούντες.

Όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλουν να συμμορφώνονται στην κοινή προσπάθεια της τηρήσεως κοινών Προτύπων και Προδιαγραφών, συνεχώς εκδιδομένων, για την προσέγγιση του στόχου της ενιαίας Κοινότητας, τη βελτίωση της συνοχής των Εταίρων, την κατάργηση των συνόρων της αγοράς, την αποτροπή του αθέμιτου ανταγωνισμού και την εξασφάλιση, σε όλα τα μέλη της Κοινότητας αυτής, παρόμοιας (υψηλής) στάθμης ασφάλειας και ευημερίας.

Κατά γενική αναγνώριση, τα παραγόμενα Πρότυπα εκφράζουν τη σημερινή στάθμη της τεχνολογίας, την εξέλιξη και τις τάσεις της, και δεν αποτελούν «εύπεπτη τροφή» για τον συνήθη παραγωγό ή χρήστη. Αυτός χρειάζεται αυξημένη προσπάθεια και (συχνά) προαπαιτούμενες γνώσεις ή εκπαίδευση για την κατανόηση και την εφαρμογή τους. Η ανάγκη αυτή (που αναγνωρίζεται σε όλες τις χώρες) είναι ακόμα μεγαλύτερη στην Ελλάδα, γιατί η δική μας κοινωνία ήταν λιγότερο προετοιμασμένη, γιατί οι δικές μας επίσημες Προδιαγραφές (οι λίγες που υπάρχουν) είναι πολύ παλιές, πλήρως ξεπερασμένες, και η νοοτροπία τους διαφέρει ριζικά από την ακολουθούμενη σήμερα σε όλες τις χώρες της Ε.Ε.

Για τον λόγο αυτόν, σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες και μάλιστα με μεγαλύτερη επιμέλεια και πληρότητα **στις πιο προηγμένες** απ' αυτές, εκδίδονται κείμενα ευνόητα για όλους, που αναλύουν τις απαιτήσεις των (κοινών πλέον) Προτύπων, αίρουν τις ασάφειες, τα συνδέουν με τις εθνικές διατάξεις τις οποίες αυτά υποκαθιστούν, με τους εθνικούς Κανονισμούς (που εξακολουθούν να ισχύουν) και με τη Νομοθεσία της χώρας, και τα καθιστούν εφαρμόσιμα. Οι Ευρωπαίοι παραγωγοί, με την ευρεία έννοια του όρου (που περιλαμβάνει και τους μηχανικούς), έχουν βοηθήματα και συνεχή, άμεση, πλήρη ενημέρωση, έτσι ώστε να πετυχαίνουν με σχετική άνεση και σιγουριά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Τη δημιουργία των στοιχείων για την ενημέρωση των μηχανικών (όλων των παραγωγών) και τη «συντήρησή» τους στην (εκάστοτε) τελευταία λέξη της τεχνολογίας, στο αντικείμενο με το οποίο καθένας τους ασχολείται, την κάνει σε κάθε χώρα το «εθνικό της ΙΟΚ». Η ευσυνειδησία τους (των παραγωγών), ο ανταγωνισμός, αλλά και ο έλεγχος της παραγωγής τους, πετυχαίνει τα υπόλοιπα.

Είναι ακόμα πιο ευνοημένοι οι πάσης φύσεως παραγωγοί (και οι μηχανικοί) στις χώρες αυτές, γιατί στον εκσυγχρονισμό τους αυτής της φύσεως συμβάλλουν και οι επαγγελματικές τους οργανώσεις – για κάθε παραγόμενο προϊόν υπάρχει ένας Σύνδεσμος ή Σύλλογος ή Ένωση ή Ομοσπονδία παραγωγών, που μελετάει το επαγγελματικό αντικείμενο των μελών του και το προάγει τεχνικώς, οικονομικώς, λειτουργικώς και περιβαλλοντικώς. Έχουν παραχθεί, από τους Συνδέσμους αυτούς υποδειγματικά βοηθήματα, όχι μόνο στον τομέα της ορθής πρακτικής για την άσκηση της δραστηριότητας, αλλά και στο καθαρώς επιστημονικό πεδίο. Πολύ συχνά, **είναι οι επαγγελματικές οργανώσεις αυτές που θέτουν αιτήματα** (και χρηματοδότηση) βελτίωσης των παραγομένων προϊόντων, για να τα επιτύχουν οι ερευνητικοί φορείς. Είναι οι επαγγελματικές οργανώσεις αυτές που **δίνουν την κατεύθυνση της έρευνας**.

Αυτό είναι άλλο ένα σημείο υστερήσεως της χώρας μας. Είναι πολύ λίγες οι υπάρχουσες **πραγματικές** (όχι σκέτη σφραγίδα) επαγγελματικές οργανώσεις, είναι μικρό το ποσοστό των εγγεγραμμένων μελών επί του συνόλου, και το πραγματικά **ενεργό** τμήμα τους περιορίζεται πολύ συχνά στο Διοικητικό Συμβούλιο.

Είναι αξιοσημείωτο ότι η Ε.Ε. συνεργάζεται με τις οργανώσεις των παραγωγών και ότι αυτοί συνεργάζονται σε Ευρωπαϊκό επίπεδο μεταξύ τους, για να κάνουν συγκροτημένες και ισχυρές παρεμβάσεις. Από τις συνεργασίες αυτές η χώρα μας απουσιάζει μονίμως. Πώς να μετάρχει στο δευτεροβάθμιο όργανο όταν δεν διαθέτει το πρωτοβάθμιο;

Επειδή ανήκει στην πρόσφατη επικαιρότητα, θα αναφερθώ ενδεικτικά στην ανυπαρξία ενός τέτοιου οργάνου των λατομικών επιχειρήσεων, που θα μπορούσε να έχει σημαντική συμμετοχή στη διαδικασία καθορισμού των τιμών του Εθνικού Προσαρτήματος που αφορά τα αδρανή. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο σχετικό ευρωπαϊκό δευτεροβάθμιο όργανο μετέχει, για λογαριασμό της Ελλάδος, ο (Γάλλος) Γενικός Διευθυντής της Lafarge – Hellas, ως μέλος της (υπαρκτής) Ένωσης Μεταλλευτικών Επιχειρήσεων.

Εμείς βρισκόμαστε ακόμα στην περίοδο των εποχιακών Επιτροπών, «αρμοδίως» συγκροτούμένων, αναλόγως γνωριμιών, ενίοτε και αναλόγως επιθυμιών.

Αυτή η κατάσταση, από πλευράς ενημερώσεως, ήταν αναπόφευκτο να έχει συνέπειες στο επίπεδο της γνώσεως. Η επαφή των μηχανικών (και των τεχνικών όλων των βαθμίδων) με τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα και τους Κανονισμούς είναι σποραδική και ατελής, παρά το ότι η τήρησή τους είναι υποχρεωτική για τη σύγχρονη άσκηση του επαγγέλματός τους. Η άγνοια της Οδηγίας 89/106 για τα δομικά προϊόντα, στο μεγάλο πλήθος, είναι απόλυτη. Αυτό το ξέρουν καλά όσοι ασχολούνται με σεμινάρια επιμορφώσεως του κλάδου.

Ένα πλήθος έργων εκτελούνται στη χώρα μας με άγνοια ουσιαστών Ευρωπαϊκών Προτύπων, Προδιαγραφών, Κανονισμών και Κοινοτικών Οδηγιών, που απουσιάζουν και από τα συμβατικά τεύχη εφαρμογής. Οι μηχανικοί προσπαθούν, στο μέτρο της προσωπικής τους ευσυνειδησίας και ικανότητας, **καθένας μόνος του**, να ενημερώνεται για τα συνεχώς παραγόμενα Ευρωπαϊκά τεχνικά κείμενα και να βρίσκεται σε επαφή με τις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις. Και αυτός δεν είναι, ασφαλώς, ο πιο αποδοτικός τρόπος ενημέρωσης.

Καθένας μόνος του και εις πείσμα όλων των αρμοδίων για τη διάχυση της σχετικής γνώσεως, αφού δεν έχει στη διάθεσή του ούτε καν την ελληνική μετάφραση των Ευρωπαϊκών κειμένων και την ένταξή τους στο εθνικό κανονιστικό πλαίσιο, ή την έχει με καθυστέρηση μερικών ετών και, συνήθως, σε εξαιρετικώς κακή γλωσσική και ουσιαστική απόδοση, και σε τιμές που τα καθιστούν απλησίαστα. Ας μη μιλούμε (προς το παρόν) για ερμηνευτικά και επεξηγηματικά βοηθήματα – ο Έλληνας μηχανικός μάλλον **παρεμποδίζεται** να ενημερωθεί για το Ευρωπαϊκό γίγνεσθαι.

Αλλά ας γνωρίσουμε σε μέγεθος, αντικείμενο και όγκο παραγωγής, μερικούς μόνον από αυτούς τους Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς, που λειτουργούν ως Κέντρα Δομικών Εφαρμογών, Ερευνών, Αξιολόγησης και Πιστοποίησης.

- § Το CSTB στην Γαλλία (Centre Scientifique e Technique du Batiment) με τα υπερσύγχρονα εργαστήρια του, τις DTU, τις Avis Technique, με προσωπικό που υπερβαίνει τα 750 υψηλής εμπειρίας άτομα και με πολύ μεγάλο ετήσιο κύκλο εργασιών.
- § Το BRE στην Βρετανία (Building Research Establishment) με 600 περίπου στελέχη, εκ των οποίων 350 μηχανικοί και επιστήμονες ερευνητές, με ετήσιο κύκλο εργασιών 16 εκατ. £ (~20 εκατ. €), υπερσύγχρονα εργαστήρια δοκιμών πυραντοχής, πολυάριθμες εκδόσεις κλπ.
- § Το DIBt στην Γερμανία (Deutsches Institut fur Bautechnik), φορέας Ελέγχου, Αξιολόγησης και Πιστοποίησης

- § Το Instituto Eduardo Torroja στην Ισπανία, με έτος ίδρύσεως το 1934, με υπερασύγχρονα εργαστήρια και πολυάριθμο προσωπικό
- § Το BBRI (Belgian Building Research Institute) στο Βέλγιο, με στελέχωση 250 ατόμων υψηλής εξειδίκευσης
- § Το VTT (Technical Research Center of Finland) στην Φιλανδία, με στελέχωση 2570 !!! ατόμων και ετήσιο κύκλο εργασιών, για το 2008, 232 εκατ. € !!!

Επίσης κάποιες Εθνικές Ενώσεις παραγωγών

- § Την QPA (Quarry Producers Association) της Βρετανίας, για τα λατομεία
- § Την CPA (Concrete Pipes Association) της Βρετανίας, για σωλήνες σκυροδέματος
- § Την NSV (Naturstein Verein) της Γερμανίας, για φυσικούς λίθους

Και τέλος μερικές από τις δευτεροβάθμιες Ευρωπαϊκές Ενώσεις παραγωγών, αλλά και φορέων.

- § Την ERMCO (European Ready Mixed Concrete Organization) για το έτοιμο σκυρόδεμα
- § Την TEPFPA (European Plastic Pipes and Fittings Association) για τους πλαστικούς σωλήνες
- § Την UEPG (Union Européenne des Producteurs de Granulet) για τα θραυστά υλικά
- § Το ENBRI (European Network of Building Research Institutes) με έτος ίδρύσεως το 1988 και σκοπό "to bring together principal building and research institutes in Europe".

Θα ήταν ελλιπής η εικόνα αν δεν επισημαίναμε ότι, σε κάθε μία από τις χώρες που προαναφέρθηκαν, υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός περισσότερο εξειδικευμένων φορέων που κινείται προς την αυτή κατεύθυνση, την ενημέρωση στη σύγχρονη τεχνολογία, τον εκσυγχρονισμό των γνώσεων και τη χορήγηση βοηθημάτων για την άσκηση του επαγγέλματος. Ενδεικτικά, και μόνο για τον σχηματισμό μιας αμυδρής εικόνας, θα αναφέρουμε ότι στη Βρετανία, εκτός από το BRE, λειτουργούν το RICS (Royal Institute of Chartered Surveyors), το CIRIA (Construction Industry Research and Information Association), το ICE (Institution of Civil Engineers) κλπ.

Και επειδή αναφέραμε το ICE, ας θυμηθούμε ότι ο οργανισμός αυτός εκδίδει κάθε μήνα ή δίμηνο δέκα (αρ. 10) περιοδικά υψηλής τεχνολογικής και επιστημονικής στάθμης, κυρίως για Πολιτικούς Μηχανικούς. Για να τον συγκρίνουμε με την αντίστοιχη δική μας δραστηριότητα, ήτοι το Δελτίο του Συλλόγου Πολιτικών Μηχανικών, το οποίο δημοσιεύει σπουδαστικές εργασίες ως επιστημονική ενημέρωση, αλλά και με τις απλές «εμφανίσεις υπάρξεως» του ΣΠΜΕ στο ΕΔ του ΤΕΕ, μόνον όταν καλεί τα μέλη σε Γενική Συνέλευση, μία ή δύο φορές το χρόνο ή τη διετία, και στις οποίες «δηλώνεται» η απαρτία χωρίς αντίδραση, με το αιτιολογικό «να ξεφορτωθούμε τους προηγούμενους».

Υπάρχει άλλη μία δυσάρεστη (ή μήπως θλιβερή;) επισήμανση. Η κατάσταση χειροτερεύει, η προσφορά ενημέρωσης στους μηχανικούς βαίνει φθίνουσα. Ας θυμηθούμε τις εκδόσεις του ΤΕΕ της δεκαετίας του '30, ας αναλογισθούμε των επιμορφωτικών εκδόσεων και των σεμιναρίων του ΥΠΕΧΩΔΕ και του ΚΕΔΕ των δεκαετιών '60, '70 και '80, ας συγκρίνουμε τα αφιερώματα, τις δημοσιεύσεις, τα σεμινάρια και τη δραστηριότητα του ΣΠΜΕ στις αρχές τις δεκαετίας του '90, με τη σημερινή ανυπαρξία.

Είναι προφανές ότι σε ολόκληρη την Ευρώπη πιστεύουν ότι το έργο που παράγεται στους Οργανισμούς που προαναφέρθηκαν, εξασφαλίζει τέτοια στάθμη ποιότητας των έργων και βελτίωσης των παραγομένων προϊόντων, ώστε το οικονομικό, λειτουργικό, κοινωνικό, στρατηγικό και περιβαλλοντικό κέρδος να είναι πολύ μεγαλύτερης αξίας από τη δαπάνη λειτουργίας τους.

Αυτή είναι η στάθμη των Οργανισμών που καλείται να «μιμηθεί» το ΙΟΚ, στην υποχρέωσή του να συμβάλλει στη προσπάθεια της χώρας μας να βελτιώσει την ποιότητα των έργων, να ολοκληρώσει την τεχνολογική της υποδομή και να καλύψει την οποιαδήποτε υστέρηση της έναντι των χωρών που βρίσκονται στην πρωτοπορία. Και επίσης να συμβάλλει στη τήρηση των συμβατικών υποχρεώσεών μας, ως Εταίρων στην Ε.Ε., τουλάχιστον για την αποφυγή οδυνηρών οικονομικών «ποινών» κατά την εφαρμογή των Κοινοτικών Προγραμμάτων Στήριξης.

Η έναρξη της δραστηριότητας του ΙΟΚ, αμέσως μετά την ίδρυσή του, την οργάνωση, τη στελέχωσή του, και την απόκτηση της δυνατότητας πραγματικής παραγωγής έργου έγινε περί τα μέσα του έτους 2000.

Στα δύο πρώτα χρόνια της ζωής του ασχολήθηκε με τη συγκέντρωση πληροφοριών για την παραγωγή και τη διακίνηση των δομικών προϊόντων και με την εκτίμηση της καταστάσεως και των δυνατοτήτων της Ελληνικής κατασκευαστικής βιομηχανίας, εν όψει και της κατασκευής των έργων των Ολυμπιακών Αγώνων.

Επίσης με την παροχή συνδρομής στις Υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ για την εκτέλεση του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κοινωνία των Πληροφοριών» και για την επανάκριση των εργοληπτικών επιχειρήσεων, σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν 2940/2001.

Σημαντική συμμετοχή και προτάσεις είχε επίσης το ΙΟΚ, στο ίδιο χρονικό διάστημα, κατ' εντολήν του ΥΠΕΧΩΔΕ, στη μελέτη και την προετοιμασία των προβλεπομένων, από το άρθρο 19 του Ν 2831/2000, Προεδρικών Διαταγμάτων ιδρύσεως και καταρτίσεως του θεσμικού πλαισίου ιδιωτικών έργων και του Μητρώου Κατασκευαστών Ιδιωτικών Έργων (ΜΗΚΙΕ). Οργάνωσε μάλιστα και μία Ημερίδα στις 25 – 4 – 2002, στην οποία μετείχαν όλοι οι αρμόδιοι φορείς (ΥΠΕΧΩΔΕ, ΤΕΕ, ΣΠΜΕ, ΣΑΔΑΣ, ΠΕΣΕΔΕ, ΠΕΔΜΕΔΕ κλπ.), και συνόψισε τελικώς σε ενιαίο κείμενο τις απόψεις που διατυπώθηκαν, τις προτάσεις και τα συμπεράσματα.

Η πιο γνωστή από τις δραστηριότητες του ΙΟΚ, αυτή που είναι πλησιέστερα προς το έργο των Ευρωπαϊκών Οργανισμών που προαναφέραμε, άρχισε το έτος 2003, μετά την Υπουργική Απόφαση ΔΟ/Ο/2/192/Φ.1850/2-6-2003, με την οποία του ανατέθηκε η σύνταξη των «Προσωρινών Πρότυπων Τεχνικών Προδιαγραφών (Π.Π.Τ.Π) για τα Δημόσια Έργα», του Προγράμματος Δράσης "Action Plan". Αυτών των Προδιαγραφών που αργότερα ονομάστηκαν, και είναι γνωστές σήμερα, ως Προσωρινές Εθνικές Τεχνικές Προδιαγραφές (ΠΕΤΕΠ).

Το έργο αυτό είναι πολύ σημαντικό, συνεχίζεται και δεν έχει ημερομηνία λήξεως, και αξίζει τον κόπο να παρουσιασθεί και να αναλυθεί σε μια ιδιαίτερη, επόμενη δημοσίευση.